

КОРЕКЦІЯ КООРДИНАЦІЙНИХ
ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ
СЛУХУ ЗАСОБАМИ ПЛАВАННЯ

*Бабаліч Вікторія, Маленюк Тетяна, Голуб Олена,
Бряковський Олександр*
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-207

Annotation

Introduction. This article addresses the issue of improving of children with hearing impairments. Using swimming facilities, we aimed to improve coordination preparedness, as well as swimming skills of hearing impaired children.

The hypothesis of the study is to correct deviations in the development of children with hearing impairments, in particular coordination of movements, which can be achieved by developing a program and guidelines for the use of swimming equipment.

The purpose of: To scientifically program substantiated correction children coordination of primary school age with hearing impairment by swimming means for full physical development.

To solve this goal were used following research methods: theoretical analysis, analysis of pedagogical experience, observation, diagnostic methods (conversation, testing); pedagogical experiment (ascertaining, formative); methods of statistical processing of received information.

The study involved children with mild pathologies of the auditory analyzer aged 8-9 years.

Results. In the result of research was proved the positive impact of swimming on the coordination correction of children with hearing impairment. Confirmation of positive dynamics is an improvement in the results of test assignments. The greatest increase of indicators was achieved in a test task performed in water ($P < 0.05$).

The practical: The implemented program using specially matched solutions and methods that take into specifics of disease positively influenced the formation of coordination preparedness for children with hearing impairments. At the same time use of swimming aids contributed to the mastery of a vital skill for every person - the ability to swim.

Key words: hearing impaired children, adaptive swimming, rehabilitation, pathology, physical fitness.

Анотація

Вступ. У статті порушено проблему укріплення здоров'я дітей з вадами слуху. Використовуючи засоби плавання, ми мали на меті покращити координаційну підготовленість, а також плавальні навички слабочуючих дітей.

Гіпотеза дослідження – полягає в корекції відхилень у розвитку дітей з вадами слуху, зокрема координованості рухів, якої можна досягнути, розробивши програму та методичні рекомендації використання засобів плавання.

Мета дослідження: науково обґрунтувати програму корекції координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху засобами плавання для повноцінного фізичного розвитку.

Для вирішення поставленої мети використовувались такі методи дослідження: теоретичний аналіз, аналіз педагогічного досвіду, спостереження, методи діагностики (бесіда, тестування); педагогічний експеримент

(констатувальний, формувальний); методи статистичної обробки одержаної інформації.

У дослідженні брали участь діти з легкими патологіями слухового аналізатора, віком 8-9 років.

Результати: в результаті дослідження підтверджено позитивний вплив занять плаванням на корекцію координації дітей з вадами слуху. Підтвердженням позитивної динаміки є покращення результатів тестових завдань. Найбільший приріст показників вдалося досягнути у тестовому завданні виконаному в воді ($p < 0,05$).

Висновки: Впроваджена програма з використанням спеціально підібраних засобів, методів, методичних прийомів, що враховували специфіку захворювання, позитивно вплинули на формування координаційної підготовленості дітей з вадами слуху. Водночас застосування засобів плавання сприяло оволодінню життєво необхідного навичку для кожної людини – вміння плавати.

Ключові слова: слабочуючі діти, адаптивне плавання, реабілітація, патологія, рухова підготовленість.

Аннотація.

Введение. В статье затронута проблема укрепления здоровья детей с нарушениями слуха. Используя средства плавания, мы преследовали цель улучшить координационную подготовленность, а также плавательные навыки слабослышащих детей.

Гипотеза исследования – состоит в коррекции отклонений в развитии детей с нарушениями слуха, в частности координации движений, которой можно достичь, разработав программу и методические рекомендации использования средств плавания.

Цель исследования: научно обосновать программу коррекции координации у детей младшего школьного возраста с нарушениями слуха средствами плавания для полноценного физического развития.

Для решения поставленной цели использовались следующие методы исследования: теоретический анализ, анализ педагогического опыта, наблюдение, методы диагностики (беседа, тестирование); педагогический эксперимент (констатирующий, формирующий); методы статистической обработки полученной информации.

В исследовании принимали участие дети с легкими патологией слухового анализатора в возрасте 8-9 лет.

В результате исследования доказано положительное влияние занятий плаванием на коррекцию координации детей с нарушениями слуха. Подтверждением положительной динамики является улучшение результатов тестовых заданий. Наибольший прирост показателей удалось достичь в тестовом задании, выполненном в воде ($P < 0,05$).

Выводы: Внедренная программа с использованием специально подобранных средств, методов, методических приемов, учитывающих специфику заболевания, положительно повлияли на формирование координационной подготовленности детей с недостатком слуха. В то же время применение средств плавания способствовало овладению жизненно необходимого навыка для каждого человека – умение плавать.

Ключевые слова: слабослышащие дети, адаптивное плавание, реабилитация, патология, двигательная подготовленность.

Вступ. Погіршення здоров'я населення в Україні – є актуальною проблемою сьогодення. Незважаючи на те, що на державному рівні схвалено й впроваджено низку Концепцій, зокрема «Загально державна програма «Здоров'я – 2020: український вимір», «Розвиток системи громадського здоров'я». Однак, стан здоров'я українців залишається незадовільним. На жаль, ми маємо високий рівень захворюваності й серед дітей.

Особливу увагу зосередимо на тих, які мають вади слуху. Існує багато причин, внаслідок чого у дитини погіршується слух або взагалі настає його втрата. На

думку фахівців, серед глухих дітей 78% мають набуту глухоту. Порушення слуху у дітей різного віку неодмінно впливає на їхній фізичний розвиток. Найбільш страждає моторика дітей, проявом цих порушень є уповільнення оволодіння руховими вміннями, слабка координація і точність рухів, недостатній рівень розвитку здібностей до збереження рівноваги.

Загальновідомо, що удосконалювати фізичні якості дітей з вадами слуху потрібно використовуючи засоби плавання. Заняття у воді мають широкий спектр впливу – покращують фізичний, психічний і соціальний розви-

ток, також сприяють підвищенню функціональних можливостей людини.

Проблема дослідження відповідає спрямованості науково-дослідної теми кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Центрального українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка «Формування адаптації до навчальних навантажень учнівської молоді засобами фізичного виховання» (№ 0116U005281).

Сьогодні існує декілька напрямів наукових розвідок щодо особливостей розвитку, корекції, компенсації фізичних вад і соціа-

лізації дітей з вадами слуху. Так, сучасні тенденції у розрізі освіти дітей з вадами слуху вивчала група науковців [19], які запропонували новітні технології, технічні засоби, методичні підходи, а також особливості корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання. Дослідники вважають [10], що досягнути високих результатів можливо завдяки налагодженню взаємодії між педагогами, медиками та батьками. Цьому сприятимуть створені умови для батьків щодо отримання повноцінної інформації стосовно різноманітних аспектів фізіологічного, медичного, освітнього і культурного спрямування таких дітей. Підтримуючи цю концепцію, А. Аністратенко [1] розробила комплексну медико-соціальну реабілітацію для нечуючих (слабочуючих) дітей.

Широкі можливості корекції фізичного розвитку слабочуючих дітей мають засоби фізичного виховання і спорту. У цьому контексті багатий досвід вітчизняних науковців дозволив ґрунтовніше підійти до проблеми корекції координаційних здібностей у дітей означеної нозології. Так засобами адаптивного фізичного виховання О. Колишкін [12] розробив методику рухових порушень і мовленевого забезпечення занять фізичними вправами адаптаційної спрямованості. О. Афанасьєва [2] запропонувала програму фізичної реабілітації для слабочуючих дітей середнього шкільного віку, які мають сколіотичну поставу.

У свою чергу, дослідники В. Кашуба і О. Юрченко впровадили модульну технологію корекції порушень просторової організації тіла [11]. А. К. Бурдаєв, С. Афанасьєв приділили увагу формуванню постави у таких дітей в процесі адаптивного фізичного виховання [4]. За допомогою засобів фізичного виховання Х. Гурінович [6] розробила програму корекції фізичного стану глухих дітей шкільного віку. У цьому ж аспекті результати дослідження І. Ляхової [13] доводять, що різноманітні рухові здібності школярів з вадами слуху піддаються успішному розвитку в молодшому і середньому шкільному віці. Науковець О. Заворотна [8] пропонує покращити координаційні здібності баскетболісток з вадами слуху на основі авторської програми навчально-тренувальних занять за допомогою блочної системи.

Використовувати засоби плавання для зменшення порушень фізичного розвитку дітей з вадами слуху пропонують Н.Ж. Булгакова [4], М.В. Жданова [7], В.М. Зайцева [9], Д.Ф. Мосунов [14], О.С. Сокирко [18], Я.А. Сметкалов [17], Н.А. Шелухина [20] та Л.М. Шульга [21].

Мета дослідження. Науково обґрунтувати програму корекції координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху засобами плавання для повноцінного фізичного розвитку.

Матеріали і методи: теоре-

тичний аналіз науко-педагогічної літератури; вивчення і аналіз педагогічного досвіду використання засобів фізичного виховання і спорту для фізичного розвитку дітей з вадами слуху; спостереження (пряме і непряме); методи діагностики (бесіда, тестування); педагогічний експеримент (констатуючий, формуючий); методи статистичної обробки одержаної інформації; медико-біологічні методи дослідження.

Досліджуваний контингент ідентичний за статевою та віковим складом. Враховуючи захворювання та специфіку викладання плавання група сформована з 6 хлопців віком 8-9 років (3 клас). У дослідженні брали участь діти з легкими патологіями слухового аналізатора. За класифікацією Л. В. Неймана [15] – це приглухуваті діти, які віднесені до 4-а групи, які сприймають частоти від 125 до 2000 Гц.

Організація дослідження. В процесі проведення дослідження виділено етапи:

1 етап. Аналіз і вивчення науково-методичної літератури, виявлення невирішеної проблеми. Вивчення реальної практики щодо вирішення даної проблеми. На підставі отриманих даних здійснювався вибір теми дослідження, постановка цілей і завдань, формулювання гіпотези дослідження.

2 етап. Формування групи, первинне обстеження школярів на рівень плавальної підготовленості. Заняття спрямовані на освоєн-

Таблиця 1

Тестові вправи для перевірки плавальних навиків

№ п/п	Тестові вправи	Бали				
		1	2	3	4	5
1	Подолання відрізка за допомогою плавальної дошки, ноги виконують рух обраним способом	5 м	10м	15м	20м	25м
2	Подолання відрізка у повній координації, кролем на грудях	5 м	10м	15м	20м	25м
3	Подолання відрізка у повній координації, кролем на спині	5 м	10м	15м	20м	25м

Таблиця 2

Показники координаційних здібностей дітей з вадами слуху до і після експерименту

№ п/п	Тести	$M \pm \sigma$ m; V	
		Результати на початку завершення експерименту	Результати після завершення експерименту
1	Човниковий біг 3x10 м з оббіганням набивних м'ячів	$9,3 \pm 6,95$ 2,89;74,73	$8,6 \pm 6,38$ 2,65;74,18
2	Статична рівновага за методикою Бондаревського (із закритими очима)	$4,41 \pm 2,81$ 1,15;63,71	$8,91 \pm 3,09$ 1,26;34,68
3	Динамічна рівновага при виконанні поворотів на гімнастичній лаві	$21,66 \pm 10,68$ 4,37;49,30	$16,95 \pm 2,65$ 1,08;15,63
4	Два перекиди вперед у воді	$11,6 \pm 7,9$ 3,52;68,1	$6,16 \pm 1,56$ 0,63;25,3

ня з водою, а саме: формування навички утримання тіла на воді, ознайомлення з найпростішими елементами техніки плавання, розвиток рухової готовності до освоєння техніки спортивного способу плавання.

3 етап. Впровадження розробленої програми, спрямованої на корекцію координаційних здібностей і навчання плавальних навиків у дітей з вадами слуху.

4 етап. Повторне обстеження школярів, оцінка координованості рухів і плавальних навиків.

Оцінка показників рівня координованості рухів здійснювалась за допомогою традиційних тестів, рекомендованих Л.П. Сергієнко [16] (човниковий біг 3x10 м з оббіганням набивних м'ячів; статична рівновага за методикою Бондаревського; динамічна рівновага при виконанні поворотів на гімнастичній лаві) та специфічних (два перекиди вперед у воді).

Проведення тестування «Два перекиди вперед у воді». Обладнання. Басейн, секундомір. Тест. Учень стає на мілкій частині басейну (глибина по груди) у вихідне положення «основна стійка». За командою «Можна!» набуває угрупованого положення на поверхні води і послідовно, без зупинки, виконує два перекиди вперед, намагаючись зро-

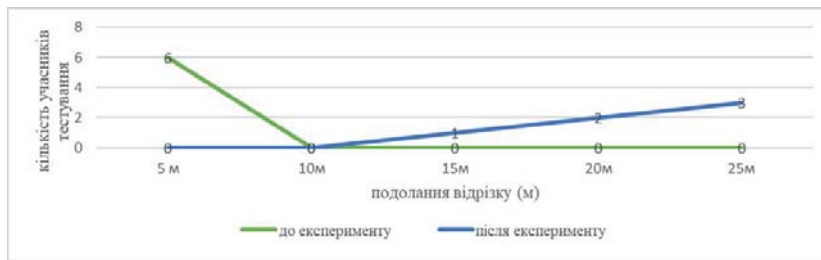
бити їх за мінімальний відрізок часу. Результат. Час виконання двох перекидів вперед від команди «Можна!» до набуття кінцевого положення. Загальні вказівки та зауваження. 1. Виконуються дві залікові спроби. Кращий результат заноситься до протоколу. 2. За командою «Можна!» учасник тестування обов'язково має набути угрупованого положення на поверхні води, а потім починати виконувати перекиди. 3. Забороняється зупинятися під час перекидів. 4. Після виконання другого перекиду набуває вихідного положення.

Перевірка плавальних навиків здійснювалась за допомогою тестових вправ (табл. 1).

Результати. На констатувальному етапі дослідження здійснювалась перевірка рівня координаційних здібностей і плавальних навиків методом педагогічного спостереження і тестування, що дозволило розробити програму тренувань. Програма складалась з двох етапів: підготовчий та основний. Завдання підготовчого етапу полягало у підготовці організму дитини до занять у воді. Розроблялись комплекси вправ на суші та у воді, спрямовані на зміцнення опорно-рухового апарату і функціональних можливостей організму. Також до підготовчого етапу увійшли імі-

таційні вправи на суші та вправи для ознайомлення з водним середовищем спрямовані на: ознайомлення з щільністю і опором води; навчання диханню (видихи у воду), зануренню у воду з головою, спливанню і лежанню на воді, ковзанню на поверхні води; навчальні стрибки у воду. Вирішувались організаційні питання, серед яких вивчали систему жестів, специфічних для плавання (В.В. Пижов, 1961), формували навички роботи в команді. Тренування проводилось двічі на тиждень, спочатку заняття тривало 30 хвилин, на кінець підготовчого етапу (2 тижні) – 45 хвилин. За наслідками підготовчого етапу розроблено методичні рекомендації [3].

Основний етап тривав 12 тижнів. На другому етапі складені комплекси вправ, до яких увійшли основні вправи для навчання плаванню та ігри у воді (Н.Ж. Булгакова, 2000; М.С. Дубовис, Ю.О. Короп, 1991) з акцентом на корекцію координаційних здібностей. Передусім це вправи, спрямовані на навчання рівноваги в горизонтальному (основне вихідне положення плавця), вертикальному та угрупованому положенні. Також в плаванні під час розминки на суші часто використовують різнопланові оберти руками. Тому багато уваги при-

Рис. 1. Подолання відрізка за допомогою плавальної дошки, ноги виконують рух обраним способом (Тест 1)

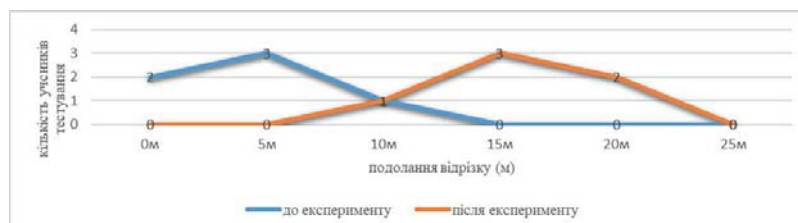
діляли виконанню асиметричних рухів руками і ногами зі зміною амплітуди й швидкості виконання. Їхнє основне призначення – подолання недоліків скутості рухів, малорухомості, невпевненості, а також навчання координації дихання і рухів.

На нашу думку, формування позитивного мікроклімату в групі сприятиме налагодженню дружніх стосунків на заняттях в ускладнених умовах (виконання вправ у воді), значно прискорить досягнення цілей програми. Для цього на кожному занятті приділяли увагу формуванню соціальних навичок. Під час виконання складних завдань (симетричне виконання вправ у парах, групове виконання завдань) привчали дітей до взаємодопомоги. Також під час ігрових завдань створювались умови, за якими дітям надавали можливість проявити свої організаційні

здібності, привчали самостійно приймати рішення і нести за них відповідальність. Такий комплексний вплив допоміг дітям розкритись, швидше налагодити дружні стосунки, не відчували сорому за свої невдалі спроби, знаходити підтримку і розуміння серед товаришів.

Для перевірки ефективності названих заходів проведено тестування. Оцінка динаміки координації рухів у дітей з вадами слуху проводилось як з використанням традиційних випробувань, так і з впровадженням специфічних – тестувань у воді. Результати дослідження засвідчили зміни у показниках координації рухів на початку експерименту і після впровадженної програми. Порівнюючи результати тестових випробувань (табл. 2), можемо зробити певні висновки.

Несуттєві зміни під час розвит-

Рис. 2. Подолання відрізка у повній координації кролем на грудях (Тест 2)

ку координаційних здібностей виявлені в ході проведення тестування з човникового бігу 3x10 м з оббіганням набивних м'ячів, результати покращились на 7,52% ($t=0,17$; $p>0,05$). Деяко кращими виявились результати тестування динамічної рівноваги 21,74% ($t=0,48$; $p>0,05$). Суттєві зміни відбулись після перевірки статичної рівноваги 102,04% ($t=1,70$; $p>0,05$). А достовірні зміни виявлено під час виконання перекидів у воді 46,89% ($t=13,13$; $p<0,05$).

Зауважимо, що, порівнюючи нормативні оцінки для дітей і молоді за Л.П. Сергієнко [16], з'ясували, що, незважаючи на покращення результатів координованості рухів дітей з вадами слуху, встановлено відставання від своїх однолітків.

Також тестові вправи передбачали перевірку плавальних навичок, до яких належить плавання у повній координації та по елементах, наприклад, – пропливання відрізка за допомогою плавальної дошки, ноги виконують рух обраним способом. Цей тест допоміг на початку експерименту визначити рівень плавальних навичок і схильність до певних способів плавання. Ми отримали такі результати (рис. 1.), на початку експерименту діти обрали плавання кролем на грудях. Однак через низьку плавальну підготовленість всі учасники експерименту не змогли подолати позначку більше ніж 5 метрів, за що отримали по 1 балу. На противагу в кінці експерименту тестове завдання їм вдалося виконати набагато краще: один учень подолав відстань в 15 метрів (3 бали), 2 учня подолали відстань 20 м (по 4 бали) без зупинки, ще 3 учні довели, що можуть виконати цей тест на відмінно і подолали без зупинки відстань у 25 метрів (по 5 балів).

Наступний тест «Подолання відрізка у повній координації, кролем на грудях». На початку експерименту цей тест виявився найважчим для учнів, адже пе-

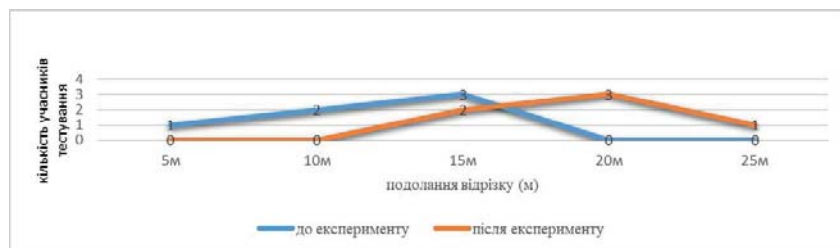

Рис. 3. Подолання відрізка у повній координації кролем на спині (Тест 3)

редбачав занурення голови у воду (дихання у воді), дотримання техніки. Відповідно, в результаті виконання тестового завдання діти показали низький рівень плавальних можливостей (рис. 2.).

Так, на початку експерименту 2 учня взагалі не впорались із завданням і не отримали балів. Інші 3 учня досягли позначки у 5 метрів (по 1 балу) завдяки тому, що подолали відстань на затримці дихання і тільки одна дитина подолала відстань у 10 метрів (2 бали). Результати прикінцевого зрізу показали, що діти можуть подолати більшу відстань завдяки відрегульованому диханню і технічним рухам: 10 м – один учень (2 бали); 15 м – 3 учні (по 3 бали); 20 м – 2 учні (по 4 бали). Також спостереження показало позитивну динаміку до координованості рухів при плаванні кролем на грудах.

Наступне тестове завдання пе-

редбачало подолання відрізка у повній координації на спині. На відмінну від попереднього тестування, воно виявилось дещо простішим для дітей. За рахунок того, що у цьому завданні передбачено «вільне дихання», без занурення у воду. Однак під час подолання відрізка учні допускали грубі помилки і часто не дотримувались техніки.

Відповідно на початку експерименту ми отримали такі результати, 1 учень подолав 5 м (1 бал), 2 учні – 10 м (по 2 бали), 3 учні – 15 м (по 3 бали). На прикінцевому зрізі виявлено такі зміни: 2 учні подолали 15 м (по 3 бали), 3 учні – 20 м (по 4 бали), 1 учень – 25 м (1 бал) (рис. 3).

У результаті тестування плавальних здібностей після впровадження програми виявлено істотні зміни в показниках плавальних навиків за трьома тестами (рис. 4.). Так, за сумою балів набраних

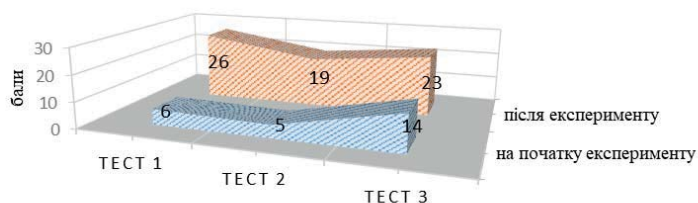

Рис. 4. Показники плавальних навиків до і після експерименту

групою на початку і після експерименту, кількість і якість виконання тестових завдань покращилась у «Тесті 1» на 66,67%, «Тест 2» – 33,33%, «Тест 3» – 30%.

Дискусія. З урахуванням того, що плавання є складнокоординаційним видом спорту, вважаємо застосування його засобів для корекції координаційних здібностей дітей з вадами слуху при функціональних порушеннях має великий потенціал, який на сьогодні повністю невикористаний.

Проведене дослідження підтвердило ефективність розробленої експериментальної програми та доцільність використання засобів плавання спрямованих на корекцію координаційних здібностей дітей з вадами слуху.

Таким чином підтверджено результативність використання засобів плавання з метою реабілітації слабочуючих дітей (С.О. Мясичев, 2003).

Враховано запропоновані науковцями особливості навчання плаванню таких дітей (Я.О. Смеляков, 2000), методики і стратегії навчання (Джозеф П. Винник, 2010; Д. Стюарт, Т.Н. Клювін, 2002).

За рахунок розроблених методичних рекомендацій доповнено методику підготовки фахівців фізичної культури до проведення занять з плавання означеної категорії (С.А. Фетисов, 2010).

Висновки. Аналіз даних літературних джерел дозволяє стверджувати, що плавання є ефективним засобом реабілітації у тому числі дітей з вадами слуху. Також використання плавання позитивно впливає не тільки на корекцію означеної якості, а також сприяє оволодінню життєво необхідного навика для кожної людини – вміння плавати. Відповідно, розробка даної програми є актуальною.

Результати контрольних тестів для перевірки корекції координаційних здібностей, із застосуванням традиційних і специфічних тестів у воді, свідчать про

позитивну динаміку. Найкращій показник у якому виявлено достовірні змін ($p < 0,05$) досягнуто у тестовому завданні «Два перекиди вперед у воді». Суттєві зміни також виявлені у показниках плавальних навиків.

Перспективи подальших наукових досліджень. Полягає в аналізі впроваджені програми корекції координаційних здібностей у дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху засобами плавання.

Вдячності. Висловлюємо по-

дяку адміністрації спортивно-оздоровчого комплексу FANCLUB м. Кропивницький за надану можливість провести дослідження.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Аністратенко А. Комплексна медико-соціальна реабілітація як основа розвитку мовлення нечуючих (слабочуючих) дітей раннього дошкільного віку. Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина Т. VI, № 4(22), 2016. С. 55-60
2. Афанасьєва А.С. Фізична реабілітація слабкочуючих дітей середнього шкільного віку з порушенням постави. Автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту. Київ, 2014. 20 с.
3. Бабаліч В.А. Методичні рекомендації для проведення занять з плавання у початковій школі. Кропивницький: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2019. 56 с.
4. Булгакова Н.Ж., Морозов С.Н., Попов О.И. и др. Оздоровительное, лечебное и адаптивное плавание: учебное пособие. М.: Академия, 2005. 428 с.
5. Бурдаєв К., Афанасьєв С. Формування статодинамічної постави дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху в процесі адаптивного фізичного виховання. Спортивний вісник Придніпров'я. 2019. № 4. С.197-208
6. Гуринович Х.Є. Фізичний стан глухих дітей молодшого шкільного віку та його корекція засобами фізичного виховання. Дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту. Л., 2006. 214 с.
7. Жданова М.В., Бондарь Т.С. Общеобразовательная программа «Адаптивное плавание для детей с ограниченными возможностями здоровья» [hfile:///C:/Users/User/Downloads/402-463-1-PB.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/402-463-1-PB.pdf)
8. Заворотна О.А. Розвиток координаційних здібностей у баскетболістів 13-14 років з вадами слуху. Автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту. К., 2008. 20 с.
9. Зайцева В.Н. Коррекционное значение плавания в процессе физического воспитания глухих школьников младших классов. Автореф. ...канд. пед. наук. М., 1987. 25 с.
10. Зборовська Н.А. та ін. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник. К.: «СПКТБ УТОГ», 2011. 328 с.
11. Кашуба В., Юрченко О. Корекція порушень по-

Reference

1. Anistratenko A. Kompleksna medyko-socialna rehabilitacija jak osnova rozvytku movlennja nechujuchykh (slabochujuchykh) ditej rannjogho doshkilnogho viku. Neonatologhija, khirurgghija ta perynataljna medycyna T. VI, # 4(22), 2016. S. 55-60 (In Ukrainian).
2. Afanasj'evoj A.S. Fizychna rehabilitacija slabkochujuchykh ditej serednjogho shkilnogho viku z porushennjam postavy. Avtoref. dys. ... kand. nauk z fizychnogho vykhovannja i sportu. Kyjiv, 2014. 20 s. (In Ukrainian).
3. Babalich V.A. (2019). Methodychni rekomendaciji dlja provedennja zanjatj z plavannja u pochatkovij shkoli. Kropyvnyckyj: PP «Centr operatyvnoji polighrafiji «Avanghard», 2019. 56 s. (In Ukrainian).
4. Bulgakova N. Zh., Morozov S. N., Popov O. I. i dr. (2005). Oздorovitelnoe, lechebnoe i adaptivnoe plavanie: uchebnoe posobie. M.: Akademiya, 2005. 428 s. (In Russian).
5. Burdajev K., Afanasjjev S. Formuvannja statodynamichnoji postavy ditej molodshogho shkilnogho viku z vadamy slukhu v procesi adaptyvnogho fizychnogho vykhovannja. Sportyvnyj visnyk Prydniprov'ja. 2019. # 4. S.197-208. (In Ukrainian).
6. Ghurinovykh Kh. Je. (2006). Fizychnyj stan ghlukhykh ditej molodshogho shkilnogho viku ta jogho korekcija zasobamy fizychnogho vykhovannja. Dys... kand. nauk z fiz. vykhovannja i sportu. L., 2006. 214 s. (In Ukrainian).
7. Zhdanova M.V., Bondar T.S. Obscheobrazovatel'naya programma «Adaptivnoe plavanie dlya detey s ogranichennyimi vozmozhnostyami zdorovyja» [hfile:///C:/Users/User/Downloads/402-463-1-PB.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/402-463-1-PB.pdf) (In Russian).
8. Zavorotna O.A. (2008). Rozvytok koordynacijnykh zdibnostej u basketbolistiv 13-14 rokiv z vadamy slukhu. Avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannja i sportu. K., 2008. 20 s. (In Ukrainian).
9. Zajtseva V.N. (2087). Korrektsionnoe znachenie plavaniya v protsesse fizicheskogo vospitaniya gluhih shkolnikov mladshih klassov. Avtoref. ...kand. ped. nauk. M., 1987. 25 s. (In Russian).

- стави дітей молодшого шкільного віку з ослабленим зором у процесі фізичного виховання. Теорія і методика фізичного виховання. 2013. № 4, С.67-74.
12. Колишкін О. В. Корекція рухових порушень дітей старшого шкільного віку з розладами слуху засобами адаптивного фізичного виховання. Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Суми, 2004. 20 с.
13. Ляхова І.М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання. Автореферат д-ра пед. наук. К., 2006. 44 с.
14. Мосунов Д.Ф. Проблемы организации начального обучения плаванию детей-инвалидов. Теория и практика физ. культуры. 2008. № 1, С. 24-26.
15. Нейман Л.В., Богомилский М.Р. Анатомия, физиология и патология органов слуха и речи. М.: ВЛАДОС, 2001. 224 с.
16. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів. К. Олімпійська література, 2001. 440 с.
17. Смекалов Я.А. Начальное обучение плаванию слабослышащих детей младшего школьного возраста. Автореф. дис. ... канд. пед. наук. СПб., 2000. 20 с.
18. Сокирко О.С. Навчання плавання глухих дітей дошкільного віку. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2013. № 1, С. 123-127.
19. Таранченко О. М., Литовченко С. В., Федоренко О.Ф., Жук В.В., Литвинова В. В., Шевченко В. М. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології. К: Вид ФОП Симоненко О. І., 2018. 250 с.
20. Шелухина Н.А., Базукевич Ю.В. Дополнительная общеразвивающая программа физкультурно-спортивной направленности по адаптивной физической культуре /плавание/(срок освоения 10 лет). Тутаев. 2018. 61 с.
21. Шульга Л. М. Оздоровче плавання: навч.посіб.. К.: Олімп. л-ра, 2008. 232 с.
10. Zborovs'jka N.A. (2011). ta in. Dytyna zi svitu tyshy: na dopomoghu batkam nechujuchoji dytyny: naukovo-metodychnyj posibnyk. K.: «SPKTB UTOGh», 2011. 328 s. (In Ukrainian).
11. Kashuba V., Jurchenko O. (2013). Korekcija porushenj postavy ditej molodshogho shkyl'nogho viku z oslablenym zorom u procesi fizychnogho vykhovannja. Teorija i metodyka fizychnogho vykhovannja. 2013. #4, S.67-74. (In Ukrainian).
12. Kolyshkin O. V. (2004). Korekcija rukhovykh porushenj ditej starshogho shkyl'nogho viku z rozladamy slukhu zasobamy adaptivnogho fizychnogho vykhovannja. Avtoreferat dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk. Sumy, 2004. 20 s. (In Ukrainian).
13. Ljakhova I. M. (2006). Teoretyko-metodychni osnovy korekciji rukhovoji sfery ditej zi znyzhenym slukhom zasobamy fizychnogho vykhovannja. Avtoreferat d-ra ped. nauk. K., 2006. 44 s. (In Ukrainian).
14. Mosunov D.F. (2008). Problemy organizatsii nachalnogo obucheniya plavaniyu detey-invalidov. Teoriya i praktika fiz. kulturyi. 2008. #1, S. 24-26. (In Russian).
15. Neyman L. V., Bogomil'skiy M. R. (2001). Anatomija, fiziologija i patologija organov sluha i rechi. M.: VLADOS, 2001. 224 s. (In Russian).
16. Serghijenko L. P. (2001). Testuvannja rukhovykh zdbnostej shkoljariv. K. Olimpijs'jka literatura, 2001. 440 s. (In Ukrainian).
17. Smekalov Ya.A. (2000). Nachalnoe obuchenie plavaniyu slaboslyishaschih detej mladshogo shkol'nogo vozrasta. Avtoref. dis. ... kand. ped. nauk. SPb., 2000. 20 s. (In Russian).
18. Sokyрко O. S. (2013). Navchannja plavannja ghlukhykh ditej doshkyl'nogho viku. Fizychno vykhovannja, sport i kuljtura zdorov'ja u suchasnomu suspiljstvi. 2013. # 1, S. 123-127. (In Ukrainian)
19. Taranchenko O.M., Lytovchenko S.V., Fedorenko O.F., Zhuk V.V., Lytvynova V.V., Shevchenko V.M. (2018). Osvita ditej z porushennjami slukhu: suchasni tendenciji ta tekhnologhiji. K: Vyd FOP Symonenko O.I., 2018. 250 s. (In Ukrainian).
20. Sheluhina N.A., Bazukevich Yu.V. (2018). Dopolnitelnaya obscherazvivayuschaya programma fizkulturno-sportivnoy napravlenosti po adaptivnoy fizicheskoj kulture /plavanie/ (srok osvoeniya 10 let). Tutaev. 2018. 61 s. (In Russian).
21. Shuljgha L. M. (2008). Oздоровче плавання: навч.посіб.. К.: Олімп. л-ра, 2008. 232 с. (In Ukrainian).

Бабаліч Вікторія

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, вул. Шевченко 1, 25000, Україна
e-mail: vikababalich@meta.ua, тел. +38(066)3219301

Маленюк Тетяна

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, вул. Шевченко 1, 25000, Україна

Голуб Олена

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, вул. Шевченко 1, 25000, Україна

Брояковський Олександр

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, вул. Шевченко 1, 25000, Україна